

Foto: Luc Van Dijck

De fokkers van 3 Vlaamse rundveerassen – het rood ras, het witrood ras en het witblauw mixte ras – krijgen een subsidie om deze rassen tegen uitsterven te beschermen in het kader van het behoud van de genetische diversiteit. De meeste rundveehouders zijn immers overgestapt naar zuivere melk- of vleesrassen.

“Het zou niet slecht zijn om verder te werken aan de verbetering van deze bedreigde rassen. Er zit nog meer potentieel in. Nu worden ze stiefmoederlijk behandeld”, zeggen de fokkers, op zoek naar een hoger rendement. Ligt het rendement van gespecialiseerde melkveebedrijven per koe hoger, toch hebben dubbeldoelrunderen sterke troeven.

We brengen in deze focus een reportage over een viertal bedrijven. Gabriël Deschuymmer van crv licht de werking binnen het Studie- en documentatiecentrum voor de Vlaamse rundveerassen toe. Tot slot geven we enkele besluiten van de studieclub van veehouders die met deze rassen werken.

Foto: Luc Van Dijck

SAMENSTELLING: LUC VAN DIJCK

Focus op de Vlaamse rundveerassen

Foto: Luc Van Dijck

Studie- en documentatiecentrum voor de Vlaamse rundveerassen

Het Studie- en documentatiecentrum voor de Vlaamse rundveerassen heeft als opdracht de werking te coördineren rond 3 Vlaamse rassen in het kader van het behoud van de genetische diversiteit. – LUC VAN DIJCK –

Gabriël Deschuymmer van crv is naast medewerker financiële zaken bij de fokkerijorganisatie ook duivel-doet-al bij het Studie- en documentatiecentrum voor de Vlaamse rundveerassen (sdvr). Hij stuurt de vergaderingen van de diverse werkgroepen aan, bereidt de prijskampen en tentoonstellingen voor, houdt cijfergegevens bij, maakt analyses, stelt de stierenencatalogus samen, onderhoudt de contacten met

de administratie en doet nog zoveel meer. “Dit werk is mijn hobby”, zegt Gabriël. “Het zit in de genen. Mijn vader werd in 1986 in Brussel nationaal kampioen bij het witrood ras. Als gewezen melkcontroleur was ik ook zijdelings bij de fokkerij betrokken. Sedert 2004 volg ik de werking van het sdvr op. Dat is een prima taak om bij de fokkerij betrokken te blijven. De leden van de werkgroep zijn sterk gemoti-

veerd, nu nog meer dan vroeger. Iedereen doet zijn duit in het zakje. Dat maakt het werken prettig.

Wij hebben in Vlaanderen, zoals overigens in veel andere landen en regio's, lokale rassen die zich hier ontwikkeld hebben en die zich heel goed aangepast hebben aan de regio. Wij denken hier aan het witrode ras van Oost-Vlaanderen, het rood ras van West-Vlaanderen en het witblauw mixte ras van Vlaams-Brabant. Deze oude Vlaamse rassen zijn met uitsterven bedreigd. In het kader van de Europese plattelandsontwikkeling en het Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling werd plaats gemaakt voor het behoud van de genetische diversiteit. In 1997 werd, onder impuls van Guy Nantier, het Studie- en documentatiecentrum voor de Vlaamse rundveerassen opgericht. De opdracht was om de genetica van deze sterke inheemse rassen niet verloren te laten gaan op een moment dat veel fokkers overschakelden naar een zuiver melkras, zoals Holstein, of naar een zuiver vleesras zoals het Belgisch witblauw. Dat is een eerbare keuze. Het houden van deze rassen vergt heel wat beroepskunde en we moeten de gedrevenheid van deze fokkers appreciëren. Maar er zijn nog veel fokkers die hun toekomst anders zien. We moeten die genenpoel bewaren van robuuste sterke koeien, brede koeien, met een sterk beenwerk. Die genen kunnen ons nog van pas komen in functie van bepaalde kruisingen. Veel fokkerijen vragen naar dubbeldoelrassen. Het zijn sterke rassen die gemakkelijk fokken. Er is vraag naar sterkere dieren.”

Gabriël Deschuymmer (rechts) en André Merchie in overleg bij de jurering van de prijskamp voor het witrode ras in september in Oudenaarde.

(Witrode) dubbeldoelrunderen halen het maximum uit gras.

Het witrode ras van Oost-Vlaanderen

Het witrode ras gaat terug tot in de zestiende eeuw en was in die tijd sterk aanverwant met het Ayrishireras. De inkruising van het Durhamvee heeft een bijdrage geleverd tot de ontwikkeling van het huidig type. De kleur is overwegend wit met de rode kleur op kop en hals, en niet zelden een rode schuine streep ter hoogte van de knie. Na de Tweede Wereldoorlog bestond 90% van de veestapel in Oost-Vlaanderen uit witrode dieren. Het ras komt vooral voor in de Zandstreek en Zandleemstreek van Oost-Vlaanderen. Het is een typisch dubbeldoelras met goede melkproductie-eigenschappen en goede vleeseigenschappen.

Premie

Fokkers van de 3 erkende rassen kunnen een premie aanvragen voor het behoud van de genetische diversiteit. De premieregeling voor het rood ras van West-Vlaanderen ging in 2002 in, die voor het witrode ras van Oost-Vlaanderen en het witblauw mixte ras in 2004. De premie bedraagt 100 euro per premiegerechtigd dier. De premie wordt toegekend aan dieren vanaf 6 maanden oud, die voor 75% raszuiver zijn. Die premie is een substantiële steun voor de fokkers.

Gabriël Deschuymer: "Toch zal het behoud de komende jaren een probleem blijven, ondanks de sterke argumenten van de dubbeldoelrassen: de inkomsten van én melk én vlees en daarenboven zijn het robuuste dieren die tegen een stoot kunnen en niet zo fragiel zijn als een Holstein of een dikbil. De toekomst zal afhangen van het feit of er nog jonge boeren met deze rassen verder doen. We zien dat jonge boeren minder geneigd zijn deze rassen te fokken en overschakelen. Bij de witblauw mixte fokkers zitten er nog het meest jonge boeren. Bij het rood ras van West-Vlaanderen is er nog vooral interesse in de vleesrichting, ook omdat die dieren gemakkelijk fokken, sterke kalveren geven en wegens hun zacht karakter en sterk beenwerk."

Verruimingsactie

"In 2009 hebben we een verruimingsactie voor alle niet-geregistreerde dieren opgezet om aan de fokkers de kans te geven nieuwe dieren te laten registreren. Fokkers die nog van die oude rassen hadden, konden hun koeien eenmalig fenotypisch laten keuren. De koeien die in aanmerking komen, moeten gekoppeld worden met een erkende stier (K1 of eigen stier) met 100% raszuivere bloedvoering. Die afstammelingen worden 50% als raszuiver erkend en komen in aanmerking voor de premie. Deze werkwijze laat toe dat de fokkers een generatie overslaan en meteen na een eerste paring voor de afstammelingen een subsidie kunnen krijgen. De resultaten van deze actie zijn al in 2010 te zien. Het aantal bedrijven dat een overeenkomst afsloot, steeg met 38% van 90 naar 124. Het aantal premiegerechtigde dieren steeg met 11% van 3008 naar 3350.

In het jaaroverzicht 2009-2010 van het SDVR lezen we dat in 2010 voor het rode ras 16 bedrijven een nieuwe overeenkomst (elke overeenkomst wordt afgesloten voor 5 jaar) afsloten. Er zijn nu 32 bedrijven met een contract en met in totaal 507 dieren, of een stijging met 29% tegenover 2009. In het witblauw mixte ras zijn 9 nieuwe bedrijven aangesloten. Dat brengt

het aantal op 28 bedrijven met samen 1248 dieren (+6% tegenover 2009). Bij het witrode ras werden in 2010 11 nieuwe overeenkomsten afgesloten. Er zijn nu 64 bedrijven met een contract met voor een totaal van 1595 dieren of 10% meer dan het jaar voordien. Het aantal zal nog sterker stijgen. Dit komt doordat er een groot aantal nieuwe vrouwelijke dieren geregistreerd werden in 2009 die in 2010 met een erkende stier gekoppeld werden waarvan de kalveren in 2011 geboren zijn. De verruimingsoperatie had tot gevolg dat voor het witblauw dubbeldoelras 936 nieuwe dieren van 14 bedrijven geregistreerd werden. Van het rood ras zijn er 700 nieuwe dieren opgenomen van 16 bedrijven en van het witrood 689 dieren van 14 bedrijven.

Stierencatalogus

"We proberen koppelingen te maken met de beste koeien en de beste stieren van vandaag en van vroeger. We hebben geen echt fokprogramma: daarvoor zijn de aantallen veel te klein. We bekijken met de werkgroep welke stieren we best aankopen. Die worden opgefokt bij de boer en verhuizen dan naar het K1-centrum. Er wordt een spermavoorraad aangelegd en dan wordt de stier afgevoerd. We moeten geen grote voorraad hebben, dat kost veel geld. We komen al een heel eind met 1500 rietjes voor witblauw mixte en rood ras en 3000 voor witrood. Uit de gegevens leren we dat het aantal verkochte rietjes sperma tussen 2004 en 2008 stelselmatig is gedaald en dat het in 2009 en 2010 terug bergop gaat (stijging met ongeveer 5% per jaar)."

Technische activiteiten

Tabel 1 geeft een overzicht van enkele technische gegevens van de betrokken rassen in 2009-2010 (1 sep 2009 – 31 aug 2010, 87,5% raszuiver). ■

Tabel 1 Technische gegevens van rundveerassen in 2009-2010 (Bron: VDVR)

	Witblauw mixte	Rood ras	Rood ras (vlees)	Witrood ras			
Aantal geboren kalveren	1.126	161	103	1.047			
Aantal koeien onder melkcontrole met afgesloten lactatie	542	90	-	539			
Aantal inseminaties	1.706	560	783	3.051			
Topstieren	Charel	Zupper	Urbanus	Camiel			
	Christiaan	Benny	Zuil	Lisco			
	Vasco	Ugo	Jacobus	Boris			
Gemiddelde lactatieproducties (afgesloten lactaties, 87,5% raszuivere koeien)							
Rascode	Leeftijd	Dagen	TKT ¹	Melk (kg)	Vet (%)	Eiwit (%)	Vet + eiwit (kg)
Witblauw mixte	4	307	377	5.005	3,80	3,30	355
Rood dubbeldoel	4	319	398	4.742	4,13	3,46	360
Witrood	4	316	389	5.560	4,14	3,31	414

TKT = tussenkalf tijd

Het witblauw mixte ras van Vlaams-Brabant

Het witblauw mixte ras is ontstaan op het einde van de negentiende eeuw door een kruising van een lokaal Waals melkras met het Engels vleesras Durham. De melkproductie en de uiterlijke bouw verbeterden aanzienlijk. De haarkleur was verscheiden, met wit, blauw, zwart en soms rood. Het was de bedoeling om een tweeledig type te fokken met goede melkeigenschappen. Rond 1960 werd aan de vleeskenmerken een licht voordeel toegekend. De economische vooruitgang wakkerde de vraag naar vlees aan en veel fokkers selecteerden steeds vaker op zware bespiering. Dat gaf het ontstaan van het witblauwe vleesras. Om het dubbeldoeltype niet verloren te laten gaan, stelde de overheid een selectieprogramma op om stieren te fokken met dubbeldoel eigenschappen met een licht overwicht naar vlees. De witblauw dubbeldoelras treffen wij vandaag vooral aan in het Pajottenland en in de streek rond Tienen.

Foto: Luc Van Dijk

Een hoge melkproductie, een hoge vleeswaarde en robuuste dieren, dé troeven van het witblauw mixte ras.

Foto: Luc Van Dijck

Twee uitersten in de veestapel: de linkse koe neigt naar veel vlees, de rechtse naar veel melk. Dat wordt oppassen bij de selectie!

Het rood ras van West-Vlaanderen

Er zijn slechts een handvol rundveehouders met uitsluitend West-Vlaamse rood dubbeldoelkoeien die dan ook nog meedoen aan de melkproductieregistratie. Hiervan ontmoeten we er 2 op het bedrijf van Joël Bulckaert in Vlamertinge, Joël zelf en zijn collega Carlos Scharlaken uit Diksmuide. – LUC VAN DIJCK –

Joël Bulckaert en Carlos Scharlaken zijn allebei lid van de werkgroep van het rood ras binnen het sdvr. Hun bedrijven zijn ongeveer even groot, ze hebben beiden ongeveer 50 melkkoeien. Hun dieren zijn raszuiver rood van West-Vlaanderen en zijn geselecteerd op melk met nog een goede vleesproductie. "Het Stamboek van het rood ras van West-Vlaanderen is opgericht in 1972. De dieren hebben een uniform rood haarkleed, maar witte plekken op de kop, de buik en de staart zijn toegestaan. Het rood ras van West-Vlaanderen is uitgesplitst in 2 richtingen", vertelt Carlos. "Rood dubbeldoel gaat voor melk en vlees. Rood 'vlees' gaat voor uitsluitend kwaliteitsvlees. We treffen in de provincie nog enkele tientallen fokkers aan van dit authentiek West-Vlaams ras. Het rood ras fokt anders dan een zuiver melkras. Je moet anders met die dieren omgaan, een dubbeldoelras moet je anders kweken dan een Holstein.

Het mag allemaal iets minder intensief. En omdat de dieren sterker zijn, kan het ook allemaal iets minder precies. Je moet niet op het scherp van de snee voeren. Wij zitten technisch het dichtst bij melkvee en gevoelsmatig het dichtst bij vleesvee. Het zit ook wat in de filosofie van de fokker. Onze koeien zijn geen topsprinters, maar eerder tienkampers. Het zijn allrounders. Die trainen en voeden zich ook anders dan de sprinters. Alleen nog dit, de fokkers van deze dubbeldoelrassen worden gediscrimineerd door de Mestbank. De uitscheidingsnormen worden veel te hoog gesteld voor dieren die weliswaar een redelijke productie bereiken, maar dan wel meer melk uit gras halen. En daar zou het mestbeleid ook rekening mee moeten houden."

Natte weiden

Joël en zijn echtgenote Martine Boone hebben hier 30 jaar geleden het ouderlijk bedrijf van Joël verdergezet en uitgebouwd. "Vader heeft altijd gewerkt met het

Het rood ras van West-Vlaanderen

In de 19de eeuw werd het originele rode vee van West-Vlaanderen deels gekruist met de ingevoerde Britse Durham (Shorthorn). Het fokcentrum van het rode ras van West-Vlaanderen lag in de kleine strook Poperinge-Heuvelland en in het noordelijk deel van Frans-Vlaanderen. Om de veestapel na de Eerste Wereldoorlog aan te vullen, werden veel rassen gebruikt en verdween de raszuiverheid. Na de oprichting, in 1920, van het Provinciaal Verbond der Veeweeksyndicaten, hadden de fokkers een lange weg te gaan om te komen tot een veetype met een uniform donkerrood haarkleed. Eind jaren 70 werd het streven naar een uniform haarkleed verlaten. Het ras werd in de loop der jaren meer beveleesd en met betere vleeskwiteiten. Andere fokkers kruisten het ras beperkt in met melkrassen voor betere melkproductie-eigenschappen. Er kwam een dubbeldoelras met de nadruk op melkproductie en er werd een hulpstamboek opgericht voor een vleesras.

Foto: Luc Van Dijck

Deze goed bewaarde Zullin is 7 jaar oud en gaf in de laatste lactatie 6942 l melk in 366 productiedagen.

rood dubbeldoelras met een selectie naar melk. De liefde voor dit ras gaat van vader op zoon. Het is maar de vraag wat de volgende generatie zal doen? De gronden van het bedrijf waren het meest geschikt voor rundvee. Er liggen nogal wat natte weiden die alleen geschikt zijn om te begrazen. Hier lopen 50 melkkoeien, voor de melk en het vlees. Voor het ruwvoer hebben wij 26 ha weiden en 7 ha maïs.”

Rantsoen

Joël Bulckaert: “Het zomerrantsoen – de koeien gaan buiten van half april tot half november en ze komen niet voor het weer binnen, maar eerder om de weide te sparen – bestaat uit weidegras, aangevuld met zo’n 10 kg maïs per koe. Gras dat de koe zelf haalt, is altijd het goedkoopst. Mijn

tweede snede is voor de droge koeien en het jongvee, tenzij ze van optimale kwaliteit is. Dan gaat ze ook naar de melkgevende koeien. Daarbovenop komt voor de koeien in het begin van de lactatie gemiddeld 1 kg krachtvoeder per melkbeurt. De melkrassen vragen in hun menu extra draf en melkdrijvende eiwitkern en krachtvoer. Dat moet daarenboven in een mooi potje klaargemaakt worden in de mengvoerwagens. Ook de dikbilfokkers werken intensiever en moeten meer krachtvoer geven.”

Vruchtbaarheid

“De vaarzen worden geïnsemineerd vanaf 20 maanden om te kalven op 30 maanden. Veel vaarzen op verre weiden lopen wat uit. Er is weinig mee gewonnen met deze naar huis te halen, want daar is niet genoeg gras

lijk af op een zeldzame keizersnede na. De kalveren zijn groot en wegen ook al gauw 50 kg, maar de geboorte verloopt vlot. De koeien hebben redelijk wat heup. Ik volg de drachtige dieren goed op. De koeien kalven het jaar rond. Er is nog genoeg stierenkeuze. We gebruiken ook stieren van 30 jaar geleden. In dubbeldoel rood hebben we meer mogelijkheden inzake stierkeuze dan in rood richting vlees.”

Dubbeldoel, melk en geen keizersnede

Carlos Scharlaken: “De eerste rode dikbilstieren kwamen uit dubbeldoel dat van oudsher meer vlees georiënteerd gefokt werd. Met veel keizersneden als gevolg. Het West-Vlaams verbond van veekwekers tolereerde dat, de Oost-Vlaamse fokkersvereniging niet. Vandaar dat het witrode ras van Oost-Vlaanderen meer richting melk is uitgegaan. Ondertussen is het rood dubbeldoel iets meer in de melkrichting geselecteerd. “Dat is volgens mij de richting die we uit moeten. Het is ook het fokbeleid geweest van Joël en mijzelf de voorbije decennia. We moeten gaan naar een koe die kalft zonder keizersnede en ons meer richten op de melk, dubbeldoel en melk laten primeren dus. Op onze bedrijven is een keizersnede een noodoplossing. Het is de bedoeling bij dit dubbeldoelras de keizersnede te beperken tot minder dan 10% bij koeien en minder dan 20% bij de vaarzen. Een keizersnede heeft ook haar kostprijs.”

Portemonnee

Waar ligt het voordeel van dit dubbeldoelras? “Een rode koe wordt goedkoper gekweekt. Een dubbeldoelras is extensiever en moet meer uit gras halen. Dit ras kan met weinig krachtvoer 5000 l en meer melk produceren. De jaarproductie bij Joël ligt op 5450 l met 4,2% vet en 3,4% eiwit. De beste koeien geven rond 7000 l. De reforme koeien gaan weg in het gewone circuit. Maar we krijgen er wel meer van dan van een zuivere melkkoe. De koeien zijn minder gevoelig voor uierontsteking. De veearts komt hier ook minder over de vloer. De reforme koeien en de stierkalveren brengen meer op. Zij zijn gegeerd voor hun prima vleeskwaliteit; een rode koe geeft mooi met streepjes vet dooierd vlees. En dan is er nog de premie van 100 euro per dier ouder dan 6 maanden in het kader van het behoud van de genetische diversiteit.”

Kan je met 50 koeien je boterham verdienen? “Elke boer moet zijn portefeuille kennen”, zegt Joël. “Je moet kijken naar de kostprijs van je melk. Ik probeer het zo goedkoop mogelijk te doen. Je kiest voor een ras waarmee je graag werkt en dat je ligt. Voor de premie moet je het niet doen. Ik heb tenslotte 25 jaar geboerd zonder premie.” ■

Joël en Martine Bulckaert: “Elke boer moet zijn portefeuille kennen. Je moet kijken naar de kostprijs van je melk.”

winterrantsoen voor de koeien bestaat uit 15 kg kwaliteitsvoordroog van de eerste snede, 10 kg persulp en 18 kg maïs. De

voor. Dat heet extensief werken. We werken uitsluitend met KI. Ik mis niet gauw een bronstige koe. Alle koeien kalven natuur-

Uitkijken bij selectie

De koeien hebben een zacht karakter. Zij komen nieuwsgierig afgestapt naar de ‘vreemdeling’ die de weide betreedt. Alleen een bronstige koe is wat opdringerig. Maar ze heeft nog maar pas gekalfd en 1 kalf per jaar is genoeg. Ze moet nog haar rust hebben. Twee duidelijk verschillende koeien staan zusterlijk naast elkaar. De ene gaat meer de vleeskant uit, de andere meer de melkkant. “We moeten ervoor oppassen om niet te selecteren richting dikbil. Anders krijgen we problemen met de kalving en gaat de productie achteruit”, zegt Joël. Het jongvee graast in de naastliggende weide. De kalveren groeien goed op. De eerste 3 maanden zijn de moeilijkste, dat is nog meer het geval in de winter met zijn korte koude dagen. Van 6 tot 12 maanden worden ze extensief opgefokt op de weide. Het winterrantsoen bestaat uit hooi, gras van de tweede snede en een beetje maïs.

Het rood vleesras van West-Vlaanderen

Frank Vanclooster uit Hooglede heeft een dertigtal koeien van het rood vleesras van West-Vlaanderen. Hij streeft naar de beste kruisingen om topdieren te fokken van dit mooie sterke vleestype. – LUC VAN DIJCK –

“Het begon met 1 zoogkoe, nu lopen er hier 15 rond”, zegt Frank Vanclooster uit Hooglede. “In totaal heb ik een dertigtal runderen van het rood vleesras van West-Vlaanderen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Maar het blijft een hobby, mijn beroep is boekhouder. Laat het dui-

delijk zijn, ik moet niet het onderste uit de kan halen, zoals dat wel het geval is bij de veehouders waar de economie primeert. Ik streef naar de beste kruisingen om topdieren te fokken van dit mooie sterke vleestype. De stiertjes die het bedrijf verlaten, gaan meestal naar collega-veehouders

die hen verder opfokken tot dekstier. Er is veel interesse in het rood. Daar heeft de premie allicht mee te maken. We moeten ons hoeden voor inteelt want de basis is vrij smal. De stierencatalogus bevat maar een handvol KI-stieren. Momenteel kunnen we bij CRV vrij beschikken over een vijftal rode vleesstieren (onder andere Casco, Zuil, Jacobus, Urbanus, ...) en over nog een aantal oudere stieren, maar dan wel op reservatie. Binnen het SDVR onderzoeken we hoe we dat probleem kunnen oplossen.”

Grote mogelijkheden in economische fokkerij

“Dit ras heeft onbetwistbaar grote mogelijkheden in de economische fokkerij. Dat bewijzen enkele grote rundveehouders die met dit ras werken. Het rood vleesras van West-Vlaanderen geeft grote, lange en goed bespierde dieren. De opfok geeft veel minder problemen dan bijvoorbeeld bij het Belgisch witblauw ras. De koeien worden gedekt op 20 maanden, ze moeten groot genoeg zijn. Alle kalveren worden geboren met keizersnede. Je staat versteld van de prestaties van dieren die leven op gras, maïs en een klein beetje krachtvoer. Het winterrantsoen van de koeien bestaat uit uit hooi, voordroog, maïs en voederbieten (volwassen dieren: 15 kg niet gemalen bieten per dag, wel gemalen voor het jongvee).

De stieren gaan weg in de s-klasse, de koeien in de E-klasse. De dieren gaan weg via het gewoon circuit. Momenteel werken we aan een erkenning van het rood ras als streekproduct bij de VLAM. Deze morgen is er een koe vertrokken van 866 kg aan 2,60 euro/kg, dat is 20 cent minder dan de prijs van witblauw vandaag. Vergeet niet dat die koe in haar leven een paar honderd euro premie heeft gehad in het kader van het behoud van de genetische diversiteit. Wat ik op het einde minder krijg, heb ik onderweg al verdiend.” ■

De zesjarige Amarillis vt Bloemenhof is een heel grote (schofthoogte 1,39 m) en zware vleeskoe met veel macht en lengte. Voor haar vierde kalving woog ze 970 kg. Zij stamt af van de eigen fokstier Roberto vt Bloemenhof. Ze beschikt over een zeer brede voor- en achterhand. Ondanks haar gewicht heeft ze een correct beenwerk. Deze koe werd tijdens AgriFlanders tentoongesteld op de stand van SDVR.

Flora vt Bloemenhof is een groot en gespierd kalf. Zij werd geboren in november 2010 uit de KI-stier Casco en een Chopindochter. Ook na 11 maanden behoudt ze haar sterke bespiering en goede dagelijkse groei. Het is het type dier dat men vandaag nastreeft.

En het Kempisch roodbont?

Wordt ook het Kempisch roodbont erkend als Vlaams rundveeras? Op vraag van minister-president Peeters onderzoeken het SDVR, Steunpunt Levend Erfgoed en ADLO de mogelijkheden hiervoor. Het Kempens roodbont rund is het dubbel-doelras zoals dat nog tot in de jaren 70 van de 20-ste eeuw algemeen verspreid was in de Kempen en de Oostkantons: een stevig gebouwd rund zowel geschikt voor melk- als vleesproductie. Het ras werd aan het einde van de 19de en begin 20ste eeuw verbeterd door het in te

Georges Van Laere: “Er zijn meer koeien die een betere boer nodig hebben dan boeren die betere koeien nodig hebben.”

jongveestal zijn in een fase van afwerking. Een derde stal voor het vleesvee is nog in opbouw. Een knieoperatie die Georges onderging, gooit wat roet in het eten maar de werken gaan toch goed vooruit, dankzij de vaklui en met de hulp van de zonen Piet en Bart.

Tot in 1999 hadden we nog 50 zeugen. De combinatie varkens-rundvee was typisch voor de bedrijven in de streek. Toch hebben we de zeugen ingeruild voor vleesvee. Dat leek ons een meer logische combinatie. Nu hebben we hier 3 rassen op het bedrijf. We hebben 35 raszuivere koeien van het witrode ras van Oost-Vlaanderen. Dat lokale ras hebben we hier de voorbije 100 jaar steeds gefokt. Sedert 20 jaar hebben we de witrode koeien ook gekruist met Red Holstein. Het resultaat zijn de 35 rode Holsteinkoeien. Twee jaar geleden, tijdens Agriflanders, werd Amazone reekswinnaar en reservekampioen bij de roodbonte Holsteins in de categorie oudere koeien. Sedert 1999 zijn we gestart met vleesvee. De fokkerij van het Belgisch witblauw is gestart met 5 embryo's die de boeren, die deelnamen aan het 5B-project in het kader van een betere vleeskwiteit, konden kopen. De kudde telt vandaag 65 zoogkoeien en in totaal 160 dieren.”

Kiezen voor witrood

De witrode veestapel is altijd van de betere kwaliteit geweest. De fokkerij dateert al uit de periode van de grootouders van Georges. In 1984 haalde Georges het kampioenschap in Brussel binnen. In 1990 sloeg het noodlot toe toen een brucellose-epidemie ook het bedrijf trof. Het melk-

Het witrode ras van Oost-Vlaanderen

Op het bedrijf van Georges en Lutgarde Van Laere in Bassevelde zitten 310 runderen van 3 rassen. Van de melkkoeien zijn de helft raszuivere witrode koeien van Oost-Vlaanderen en de helft witrode, ingekruist met Red Holstein. Ruim 10 jaar geleden kwam er ook een tak Belgisch witblauw bij. – LUC VAN DIJCK –

“Onze familie boert hier al bijna 100 jaar op een pachthoeve”, zegt Georges Van Laere. “In 1981 hebben we het bedrijf

gekocht en in 1984 werd er flink uitgebreid. Vandaag zitten we opnieuw in een grote bouwfase. De nieuwe kalverstal en

kruisen met het Nederlandse ras MRIJ. De roodbonte koeien vond men ook terug in het Duitssprekende landsgedeelte. Hier werden vooral Duitse roodbonte runderen gebruikt om de populatie te verbeteren. Later werden deze 2 roodbonte populaties samengevoegd. De Kempische veehouders waren bij de eersten om hun koeien te kruisen met Holsteinstieren. De provincies Oost- en West-Vlaanderen konden langer ‘weerstand’ bieden. Door het veelvuldig inkruisen met de Red-Holstein ging het oorspronkelijk dubbeldoeltype bij het

Belgisch roodbont rund stilaan verloren. Momenteel houden nog slechts een handvol fokkers dit dubbeldoel ras.

Het Kempisch roodbont rund is een duurzame, sobere en robuuste dubbeldoelkoe die in staat is het merendeel van haar productie (zowel melk als vlees) te halen uit ruwvoeder. De dieren hebben een typische roodbonte tekening met grote rode vlakken op een witte achtergrond tot zelfs brandrood. Ze bezitten een stevige lichaamsbouw en hebben een gewillig karakter. Het ras is een typisch dubbeldoel-

ras met naast een goede melkproductie ook nog voldoende vleeskwaliteiten. Wie nog zulke dieren heeft of interesse heeft in dit ras kan contact opnemen met Kurt Sannen, tel. 0473 94 79 08, e-mail: kurt@bolhuis.be

vee en een deel van het vee dat op en rond de hoeve verbleef, werd afgevoerd. Met de niet-opgeruimde drachtige vaarzen en droge koeien die op meer dan 10 km van het bedrijf graasden, bouwde Georges aan

een nieuwe veestapel. Hij koos opnieuw voor witrode koeien en kocht ook de witrode dieren van een stoppend bedrijf.

“Met dit ras kan je niets fout doen”, argumenteert Georges. Je koopt een volle

vaars, laat die kalven en melkt ze enkele maanden. En dan kan je ze tegen de aankooprijks verkopen. Dan heb je toch alleen maar gewonnen. Bij een melkkoe hebben alleen de melk en het vaarskalf waarde, de reforme koe en het stierkalf tellen niet mee. Geeft een witrode koe wat minder melk, dan zet ze vlees aan. Akkoord, ze geeft minder melk, maar je stopt er ook minder krachtvoer in.”

Alle melkkoeien, witrode en Holsteins, lopen samen in de weide en worden samen gemolken. De melkproductieregistratie is niet volgens het ras uitgesplitst. “Ik neem aan dat mijn witrode koeien zo’n 7000 l melk geven en mijn Holsteinkoeien ongeveer 9000 l. Als je de melk en de vleeswaarde optelt en je doet daar nog de premie van 100 euro per jaar bij, dan is dat verschil zeker gecompenseerd en brengt die koe een mooi bedrag op. De melkprijs is hierbij natuurlijk belangrijk. Waarom ik dan niet alleen witrode koeien melk? Om het aantal koeien dat moet gemolken worden enigszins te beperken.”

Kunde

Langleefbaarheid is een grote troef. De meeste witrode koeien worden afgevoerd wegens een slechte uivorm. “Daar is nog werk aan”, zegt zoon Piet. Ik zie het ras wel zitten, op 2 voorwaarden: de uivorm moet verbeterd worden alsook de productie; een vaarskalf moet zeker 6000 l kunnen geven, een koe zeker 7000 l. Mochten alle vaarzen maar zijn zoals Duzefa. Deze 100% raszuivere witrode koe gaf als vaars 8300 l.” De Red Holsteins worden afgevoerd omdat ze ‘versleten’ zijn. Hoewel dat hier nog meevalt omdat... in alle Holsteinkoeien nog een beetje witrode genetica zit. “Typische melkrassen zijn gevoeliger voor problemen. Daar spelen de capaciteiten van de fokker en de voeding een veel grotere rol. Weet je, koeien hebben een goede boer nodig”, besluit Georges. ■

Foto: Luc Van Dijk

Barinka is een topkoe van de gekende K1-stier Cools. In haar laatste lactatie gaf deze zesjarige koe 7100 l. Zij was op de fokveedag tijdens de Werktuigendagen in Oudenaarde reekswinnaar. In 2009 werd ze in Balegem kampioen. Deze zomer werd een zoon van Barinka aangekocht als K1-stier.

Foto: Luc Van Dijk

De witrode koeien en de Holsteinkoeien lopen door elkaar. De bruine sokjes en de donkere klauwen zijn typisch voor het witrode rund.

Foto: Luc Van Dijk

Voeding

“Het areaal bestaat uit 33 ha gras, 5 ha grasklaver en 20 ha maïs. Er wordt nog 5 ha maïs aangekocht. We halen voordeel uit onze ligging in het Meetjesland, ten noorden van Gent. We geraken vlug aan stro van de graanboeren in de polder en kunnen met onze mest terug naar hun akkers. De korte afstand maakt de transportkosten interessant. Het basisrantsoen voor de koeien in de winter bestaat uit 20 tot 25 kg maïs, 15 kg voordroog en 15 kg voederbieten. Als de voederbieten op zijn, komt er 10 tot 12 kg persulp in de plaats. Daar komen nog 3 krachtvoerders bij: een eiwitkern, een evenwichtig krachtvoer volgens de productie en een lactatiestarter van 3 weken voor de periode tot 6 weken na de kalving. Weidegang is belangrijk. De koeien lopen buiten van april tot eind oktober. In de zomermaanden blijven ze dag en nacht buiten. Er is altijd bijvoeding.”

Foto: Luc Van Diijk

Jonge beloftevulde stieren in opfok. Er is meer en meer belangstelling voor dekstieren, ook van bedrijven die iets in de vleesrichting opgeschoven zijn en nu terug naar meer melk willen.

Het witblauw mixte ras

Het is goed toeven in de hoeve Vaerendriesch in Hoeleden. Luc en Benedikte Vandepoel-Baeken bouwden er een bedrijf uit met 80 melkkoeien van het witblauw mixte ras. Het woonhuis en de stal zitten onder 1 dak. Drie stappen en we staan in de melkstal of bij de koeien in het stro. – LUC VAN DIJCK –

“1994 was een vruchtbaar jaar”, begint Luc Vandepoel. “Dat jaar zijn we getrouwd en hebben we hier op het ouderlijk bedrijf een nieuwe stal met woonhuis gebouwd. Ondertussen zijn onze 3 kinderen Jarno, Jente en Inez al tieners. Mijn ouders hadden varkens en rundvee. We hebben snel beslist om door te gaan met het rundvee.

Het voordeel van het witblauw mixte ras was de vleeswaarde zodat we bij de start minder quotum moesten aankopen om een leefbaar bedrijf te hebben. Melk je 350.000 l met witblauw mixte koeien, dan heb je de melk, het vlees en de premies. Met Holsteins moet je al direct een paar 100.000 l meer kunnen melken. De rund-

veestal werd te klein; we hebben hem in 2006 verlengd. We hebben nu 80 melkkoeien en in totaal 200 dieren. We zijn ook begonnen met het maken van ijs. We verkopen wel enkel ijs in literverpakkingen, en ijstaarten op bestelling. De winkel is in de zomer 2 dagen en in de winter maar 1 dag per week open zodat het haalbaar is.”

Juiste keuze?

“In een tijd dat veel rundveehouders overstappen naar ofwel een melkras ofwel een vleesras, vraagt men zich wel eens af of we er goed aan gedaan hebben te kiezen voor het streekeigen witblauw mixte ras. Deze keuze heeft ook te maken met de filosofie van de veehouder. Het is duidelijk dat, als je een miljoen liter wil melken, je niet voor dit ras moet kiezen. Maar het witblauw dubbeldoelras heeft vele troeven. De melkopbrengst is hoog. Op ons bedrijf hebben wij een jaargemiddelde van 5640 l met 3,91% vet en 3,32% eiwit. Er lopen hier meerdere koeien rond van meer dan 7000 l. De beste zit op 8030 l. Mits meer aandacht voor de selectie in dit ras, had-

Foto: Luc Van Diijk

De koeien in het tweede deel van de lactatie zitten in de weide; een gedeelte van de droogstaande koeien en koeien die niet gemolken worden zitten op weiden op afstand.

Nog meer troeven

“De langleeftbaarheid is hoog”, zegt Luc. “Dat is ondertussen een modewoord, de fokkerij heeft daar de mond van vol. Hier is het realiteit. In het stro zien de koeien veel minder af. De koeien blijven gemiddeld tot de leeftijd van 10 jaar. Een van mijn oudste koeien is geboren in 1997, heeft 12 keer gekalft, zit gemiddeld op 6080 l en heeft op 120 melkcontroles 3 attenties voor uierontsteking gehad. We hebben geen turbokoeien, wel koeien met veel weerstand. De oudste koe is 15 jaar oud. Ze is niet meer drachtig. Ze zit nu bij de gekalftde koeien. Als ze een beetje bijgekomen is in haar vlees wordt ze verkocht. Ze heeft haar taak goed volbracht. ▶ p. 46

den we wellicht al 1000 l meer gehad, zonder aan vlees in te boeten. De vleeswaarde is hoog. Stierkalveren brengen tussen 400 en 450 euro op. Reforme koeien gaan al vlug naar 1000 euro. Tel daar nog de zoogkoeipremie en de premie in het kader van het behoud van diversiteit bij. Zeker, je moet alles in rekening brengen.”

Voederkosten

“De voederkosten liggen laag. Alle ingrediënten teel ik zelf. Ik teel 4 ha tritricale, 20 ha maïs, en ook nog tarwe en suikerbieten. De koeien hebben 65 ha grasland waarvan 30 ha natuurweiden. Ik maai ongeveer 100 ha. Van de natuurweiden steek ik een deel van het gras onder de maïs in de silo voor bijvoeding in de zomer. Samen met goed gras in de weide en de koeien in de tweede helft van de lactatie komt dat goed. Het goede voorjaarsgras kuil ik apart in voor het winterrantsoen.

Luc Vandepoel: “Je moet werken met de koeien die je het liefste hebt, dan haal je de beste resultaten en dan volgt het economisch resultaat vanzelf.”

Alle maïs wordt gehakseld. Het krachtvoer komt van eigen tritricale, die hier vermalen wordt. Ik koop alleen een eiwitkern. In de zomer hebben de koeien weidengras, beheersgras en maïs. In de winter zitten ze op volgend rantsoen: voordroog 8 kg, maïs 20 kg, perspulp 10 kg, eiwitkern 2,5 kg en gemalen tritricale ongeveer 2 kg (enkel gedurende de eerste 2 maanden van de lactatie). De stieren worden afgemest op een rantsoen van maïs ad lib, 3 kg eiwitkern en in de laatste 3-4 maanden van de afmestperiode een paar kilo tritricale. Zij gaan weg tussen 18 en 20 maanden en wegen dan tussen 700 en 800 kg.”

80 koeien melken is goed

“We hebben iets meer dan 80 melkkoeien, maar melken er maar 80. Dat is ook voor Benedikte een ideaal aantal om alle koeien nog goed bij naam te kennen en om de melktijd in de 2 x 4-visgraat niet te lang te laten uitlopen. Koeien die te weinig melk geven, die moeilijk melken of met hoog celgetal worden niet langer gemolken. We hebben koeien die sneller vlees aanzetten, we houden dat in het oog, en zoeken de goede kruisingen en gebruiken meestal stieren +/-+. Kruisingen met mh/+ kunnen een keizersnede geven. Hier moeten de koeien natuurlijk kunnen kalven, anders hoeven we ze niet. De meeste kalven alleen zonder trekkracht. 's Nachts houdt een camera de koeien in de afkalfbbox in het oog.”

Afkalfmanagement

“In de strostal zitten zo'n 40 koeien die gekalfd hebben of nog moeten kalven. Een automatische stroblazer hangt aan een rail en verdeelt het stro van boven in de stal. De koeien kalven tussen half augustus en eind maart. Goed 10 dagen voor het afkalven, haal ik ze binnen. Het is een nogal rustig ras. Een koe uit de weide halen gaat vlot. Ik begin terug te insemineren op 15 november. In september hadden wij

21 kalvingen, de volgende maanden is dat een tiental per maand. Van het moment dat de kalvingen mekaar in het najaar vlot opvolgen, blijven de gekalvde koeien binnen. In het begin van de lactatie heb ik zelf liever goed in de hand hoe ik de dieren voeder voor een goede productie. Zo kan ik het voer wat beter uitbalanceren. De koeien die op de weide lopen kunnen in de stal om voer of water te halen of om te rusten. Zij kunnen beschikken over een deel van de strostal. De koeien die in het voorjaar kalven, kunnen wel onmiddellijk op de weide in het mals eiwitrijk voorjaarsgras. Dit afkalfmanagement werkt gemakkelijk en geeft me veel ruimte bij de veldwerkzaamheden in het voorjaar. Nu in het najaar kan het nog wel wat druk zijn.

De vaarzen en koeien worden geïnsemineerd. De koeien die na tweemaal insemineren niet drachtig zijn, gaan bij een dekstier. De oude dekstier is een paar weken geleden vertrokken. Hij woog 1184 kg. Een nieuwe jonge dekstier is nu van dienst. De eerste kalveren van hem worden in november geboren. Ik verkoop ook wat dekstieren. Er is meer en meer interesse, ook uit Wallonië: er zitten nog wat bedrijven die meer in de vleesrichting gegaan zijn en die nu iets meer naar de melk terug willen. Er is nog genoeg keuze aan stieren, ook omdat wij meedoen aan een uitwisselingsprogramma. Ik gebruik ook sperma van eigen gefokte stieren met een heel aparte bloedlijn.”

Filosofie

Luc en Benedikte: “Je moet werken met de koeien die je het liefste hebt, dan haal je de beste resultaten en dan volgt het economisch resultaat vanzelf. We hebben meer werk, want we moeten meer koeien houden. Maar je moet werken met een ras waarmee je gemakkelijk werkt en dat je ligt. Wij hebben voor ons zeker de juiste keuze gemaakt.” ■

p. 45 ► We hebben minder kosten van vruchtbaarheid en minder veeartskosten. De tussenkalftijd ligt op minder dan een jaar. De mixte schuiven per lactatie bijna een maand vooruit. Ik moet wat 'afremmen' in het kader van mijn afkalfmanagement. De kalvingsindex ligt de laatste jaren tussen 1,2 en 1,3.” Sedert enige weken draait op hoeve Vaerendriesch een nieuwe kalverdrinkautomaat.

“De koeien hebben weinig problemen. Dit ras heeft geen lebmaagverdraaiingen (1 op 17 jaar!) en bijna geen kalfziekte (soms bij de oudere koeien), typische problemen bij hoogproductieve melkkoeien. Dit ras heeft veel meer weerstand tegen stinkpoot en is niet gevoelig voor schurft zoals witblauw. Je moet ze wel scheren.”

Koeien die lang meegaan, natuurlijk in het stro.

De Vlaamse rundveerassen hebben enkele sterke punten waarmee zij het kunnen opnemen tegen de gangbare rassen. In de juiste bedrijfsomstandigheden en met de juiste bedrijfsleider verdienen deze runderen zeker een plaats in de Vlaamse rundveehouderij.

– MATTHIEU FRIJLINCK, BEROEPSWERKING &

LUC VAN DIJCK –

Rentabiliteit en kansen

In het kader van een ADLO-demoproject rond het behoud van bedreigde rundveerassen door een goede marketingstrategie en een rendabele bedrijfsvoering, werd de rentabiliteit van deze rassen onder de loep genomen door een studieclub van 9 veehouders. Het ging om 6 bedrijven met witblauwe dubbeldoelrunderen, 2 met West-Vlaamse rode runderen en 1 met Oost-Vlaamse witrode runderen. Dit kwam ook aan bod in *Landbouw&Techniek* 9 van 14 mei 2010 en in nummer 5 van 11 februari 2011. Wij komen hierop terug met de belangrijkste resultaten van deze studieclub. De analyse slaat op een handvol bedrijven en de conclusies moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid gehanteerd worden. Er waren vooreerst al grote verschillen tussen de bedrijven onderling. Maar dergelijke verschillen zien we ook op de gespecialiseerde melkveebedrijven. De studie deed vooral uitspraken over de (verschillen in) melk- en vleesopbrengsten op deze dubbeldoelbedrijven. Er was ook geen bedrijf bij de groep met het rood vleesras van West-Vlaanderen.

Rentabiliteit

Bij een beperkte productiehoeveelheid realiseren de dubbeldoelbedrijven een hogere opbrengst per 100 l melkproductie dan de gespecialiseerde melkveebedrijven. De lagere melkprijs (lagere gehalten, kleinere melkplaspremie) wordt ruim gecompenseerd door een hogere vleesopbrengst en premies. Kiest de veehouder meer voor een management zoals op een melkveebedrijf (weinig vervanging, weinig jongvee, nadruk op melkproductie), dan scoren de dubbeldoelbedrijven nog beter.

Bekijken we de rentabiliteit per koe, dan krijgen we een ander beeld. De gemiddelde opbrengst (melkopbrengst, vleesopbrengst, premies) per koe ligt bij dubbeldoel lager. Mits meer aandacht in de selectie van dubbeldoelrunderen is hier echter nog winst in melkopbrengst te maken. De lagere kosten per koe kunnen de lagere opbrengst niet compenseren. Resultaat zijn een lager saldo en een lager arbeidsinkomen. De melkprijs is cruciaal bij deze vergelijking. Toen in 2009 de gemiddelde melkprijs daalde onder 27 cent, kwam het arbeidsinkomen per koe voor dubbeldoel hoger te liggen. In ieder geval, bij dubbeldoeldieren is er sprake van een inkomensspreiding en dus ook van risicospreiding.

De voordelen liggen op andere terreinen. We moeten verder kijken dan louter het economische plaatje. Het inspelen op de dubbeldoelvoordelen komt de rentabiliteit zeker ten goede. De dubbeldoelrunderen vragen minder onderhoud en zijn veel duurzamer. Een arbeidskracht moet in staat zijn om meer dubbeldoelrunderen te verzorgen dan hoogproductieve melkkoeien. Klauwproblemen, lebmaagdraaiingen, kalfziekte, ... komen zelden voor en er moeten wegens ziekte minder dieren afgestoten worden. Preventieve en curatieve verzorging neemt minder tijd in. De hoge vruchtbaarheid leidt tot een korte tussenkalftijd. Langleefbaarheid is echt. Koeien met 10 lactaties en meer zijn geen uitzondering. Een betere ruwvoerenbenutting resulteert in lagere voerkosten. De zwakke punten van dubbeldoel liggen vooral in het melkgebeuren. Er zijn vooreerst de lagere melkproductie met lagere gehalten en de langere melktijd. Terwijl de

slechtere speenplaatsing de koeien ongeschikt maakt voor de robot.

Kansen

De Vlaamse rassen moeten ook een aantal kansen benutten. Inheemse rassen zijn inzetbaar in natuurgebieden in de plaats van vreemde rassen. Uit de boekhoudingen bleek dat Vlaamse rundveerassen op natuurgrasland goed presteren, met een verlaagde voederkost als gevolg. Voor de authentieke Vlaamse rassen ligt er ook een kans in de verkoop van zuivel en vlees voor een nichemarkt. In het kader van het project rond dubbeldoelrassen kwam ook het thema vermarketing aan bod en werden mogelijke verkoopkanalen verkend. De verkoop van dubbeldoel in een kleinschalig circuit via een gespecialiseerde beenhouwer, die heel het karkas kan verwerken, is best haalbaar. Particuliere klanten zijn over het algemeen zeer tevreden over de kwaliteit en zouden dit vlees aanraden aan vrienden en kennissen.

Verkoop via de supermarkt is niet aan te raden: in dit circuit is geen meerwaarde te behalen. Voor de horeca is de betere kwaliteit van het vlees van witblauw mixte en witrode runderen niet onderscheidend genoeg, zo blijkt uit een smaakpanel. Een uitzondering is het vlees van het rood ras van West-Vlaanderen, dat niet alleen door particulieren maar ook door de professionele klanten als een van het meest smaakvolle én onderscheidend wordt beoordeeld. Er is nog winst te behalen door verder onderzoek om het vetmesten te optimaliseren op zoek naar een hoger rendement en op zoek naar vlees dat nog meer met vet doorregen is. De communicatie met de klant kan nog beter. Een merknaam moet wijzen op de herkomst, het streekeigen karakter, de opfok van de runderen en de smaak van het vlees. ■